

РОЛЬОВІ І ДІЛОВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто використання рольових і ділових ігор на заняттях з української мови у вищому навчальному закладі з метою ознайомлення студентів з мовою спеціальності. Використання таких ігор навчає студентів конструктивно взаємодіяти, сприяє оздоровленню психологічного клімату на заняттях, створює доброзичливу атмосферу, підвищує мотивацію учнів до навчання.

Ключові слова: рольова гра, ділова гра, вищий навчальний заклад.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, зумовлюють значні зміни в розвитку системи освіти. Вища школа має розв'язувати завдання підготовки висококваліфікованих фахівців різного профілю, творчих особистостей, готових до постійного самовдосконалення. Це вимагає від педагогічної науки дослідження питань, пов'язаних з підвищенням ефективності викладання всіх навчальних дисциплін. Серед шляхів підвищення ефективності навчання вчені виділяють упровадження гри в навчальний процес. Тому, на нашу думку, важливими є питання, що пов'язані з розробкою рольових і ділових ігор, використання цих ігор у процесі підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, зокрема майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту.

Дослідження проблеми застосування гри в навчальному процесі у ВНЗ стосуються переважно ділових та рольових ігор. Авторів, які торкалися проблеми використання ділових і рольових ігор у ВНЗ, багато (А.М. Айламазьян, П.П. Астадур'ян, С.Є. Борисова, А.А. Вербицький, А.Г. Воржецов, Я.С. Гінзбург, Л.В. Загрекова, І.В. Коломієц, Л.Б. Котлярова, М.М. Крюков, А.І. Малащенко, В.П. Малащенко, О.В. Мощенко, Л.С. Нечепоренко, Д.І. Панішкевич, Л.Д. Пугач, В.Л. Скалкін, В.О. Соловієнко, Ю.В. Ходос та ін.). Однак, незважаючи на велику кількість праць, присвячених цій проблемі, питання, пов'язані з використанням ділових і рольових ігор на заняттях з української мови у процесі підготовки майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту, не було розглянуто.

Мета статті – показати можливість вивчення професійної термінології у процесі використання рольових і ділових ігор на заняттях з української мови у ВНЗ при підготовці майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту.

Завдання: 1) довести можливість вивчення професійної термінології адміністративного менеджменту шляхом використання ділових і рольових ігор на заняттях з української мови у ВНЗ; 2) обґрунтувати доцільність використання ділових і рольових ігор у ВНЗ, оскільки саме вони сприяють активізації навчальної діяльності студентів, полегшують засвоєння навчального матеріалу, зокрема термінології; сприяють формуванню й розвитку вміння творчо розв'язувати проблеми.

Рольові та ділові ігри називають інтерактивними методами. Інтерактивні методи – це методи, які використовують під час комунікативно-ділового (інтер-

активного) навчання. Підґрунтям такого навчання є активізація пізнавальної діяльності учнів за допомогою активного спілкування учня з учнем; учня з групою учнів; учня з викладачем; викладача з представником групи; викладача з групою учнів; викладача з усією групою. Сутність такого навчання полягає в тому, що навчальний процес організується на засадах постійної активної взаємодії всіх учнів групи. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де учень і викладач – рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють. Викладач є організатором процесу навчання, консультантом. Необхідними умовами інтерактивного навчання є чіткий план дій і конкретні завдання для його учасників. Результати навчання досягаються через взаємні зусилля учасників процесу навчання за умов чіткої організації процесу навчання.

На роль інтерактивних методів навчання з метою інтенсифікації й оптимізації навчально-виховного процесу вказують автори [6]. На їх думку, ці методи дають змогу полегшити процес засвоєння програмного матеріалу; активізувати навчальну діяльність учнів; формувати навички аналізу навчальної інформації, творчого підходу до засвоєння навчального матеріалу; формулювати власну думку, правильно її висловлювати, додавати свою думку, аргументувати й дискутувати; моделювати різні ситуації та збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації; вчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку, прагнути до діалогу; налагоджувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, шукати компроміси; знаходити раціональні шляхи вирішення проблем, формувати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт. Крім того, на думку авторів, використання інтерактивних методів навчання дає змогу реалізувати ідею співпраці тих, хто навчає, і тих, хто навчається, вчить їх конструктивно взаємодіяти, сприяє оздоровленню психологічного клімату на заняттях, створює доброзичливу атмосферу, підвищує мотивацію учнів до навчання.

Розглянемо рольові й ділові ігри детальніше. Рольові ігри є дидактичними, тобто ці ігри дають змогу досягти певної навчальної мети. Відмінність між ними полягає в тому, що в рольовій грі учасники програють будь-який сюжет із життя навколо нас або уявний, а в діловій грі учасники програють сюжет, пов'язаний з їхньою майбутньою професійною діяльністю.

Наведемо приклад рольової гри, що ми застосовували на заняттях з української мови у ВНЗ, з метою ознайомлення з економічною термінологією.

Рольова гра “Хокей”

Тема: “Термінологія розділу “Основи менеджменту”

Мета гри: активізація володіння мовою спеціальності.

Хід та правила гри: У грі беруть участь дві команди по шість гравців у кожній (один воротар, два захисники, три нападники). У навчальному хокеї “кидок у ворота” означає запитання, поставлене супротивником. Запитання підбирають “нападники”. “Гол” – команда не дала відповіді на запитання або відповідь неправильна. “Шайба відбита” – “захисники” або “воротар” дали правильну відповідь. “Суддею” на полі є викладач, що стежить за дотриманням правил, призначає “штрафний” порушникам, дає дозвіл на запитання й відповіді. Усі інші виступають у ролі запасних гравців або вболівальників. Наприкінці гри викладач підбиває та виставляє оцінки.

Нападники 1-ї команди: Сучасна система управління – це...

Захисники і воротар 2-ї команди: Менеджмент.

Нападники 2-ї команди: Як називають найманого управляючого, який організує конкретну діяльність підлеглих йому працівників та одночасно сам виконує окреслений обсяг управлінських функцій?

Захисники і воротар 1-ї команди: Менеджер.

Нападники 1-ї команди: Як називають процес двостороннього обміну думками та інформацією, що приводить до досягнення взаєморозуміння?

Захисники і воротар 2-ї команди: Комунікація.

Нападники 2-ї команди: Як називають вид управлінської діяльності, пов'язаний зі складанням планів організації в цілому, її підрозділів, функціональних підсистем, відділів та служб?

Захисники і воротар 1-ї команди: Планування.

Нападники 1-ї команди: Як називають спеціальний документ, у якому фіксують перелік того, що повинно бути зроблено, визначають послідовність, ресурси та термін виконання робіт, необхідних для досягнення визначених цілей?

Захисники і воротар 2-ї команди: План.

Нападники 2-ї команди: Як ви розумієте “визначити місію організації”?

Захисники і воротар 1-ї команди: Визначити місію організації – значить визначити заяву, що відображає суспільно значущі наміри організації.

Нападники 1-ї команди: Як називають сукупність способів залучення людей до певно спрямованої діяльності?

Захисники і воротар 2-ї команди: Мотивація.

Нападники 2-ї команди: Як називають процес спостереження та регулювання різних видів діяльності організації?

Захисники і воротар 1-ї команди: Управлінський контроль.

Нападники 1-ї команди: Контроль, що передуює активній діяльності, називають...

Захисники і воротар 2-ї команди: Попередній контроль.

Нападники 2-ї команди: Як називають контроль у ході роботи?

Захисники і воротар 1-ї команди: Поточний контроль.

Нападники 1-ї команди: Що таке “заключний контроль”?

Захисник і воротар 2-ї команди: Заключний контроль – це контроль, який проводять після того, як робота виконана.

Нападники 2-ї команди: Як називають бажаний результат або очікувану подію, з яким порівнюють фактично досягнуте або те, що відбулося?

Захисники і воротар 1-ї команди: Стандарт.

Нападники 1-ї команди: Як називають гранично допустиму кількість витрачання ресурсів (матеріальних, фінансових та ресурсів часу) або граничних показників оцінювання діяльності (норми прибутку, рентабельності тощо)?

Захисники і воротар 2-ї команди: Нормативи.

Нападники 2-ї команди: Як називають стиль керівництва, який ґрунтується на відданні розпоряджень підлеглим за відсутності будь-яких оголошень зв'язку цих розпоряджень із цілями й завданнями організації та прагненням дізнатися думки підлеглих?

Захисники і воротар 1-ї команди: Авторитарний.

Нападники 1-ї команди: Як називають стиль керівництва, за якого керівник визначає не тільки зміст завдань, а й конкретні засоби їхнього виконання?

Захисники і воротар 2-ї команди: Авторитарний.

Нападники 2-ї команди: Назвіть стиль керівництва, за якого підлеглі самостійно приймають рішення й шукають шляхи їхньої реалізації, а керівник створює необхідні умови, задає основні параметри роботи.

Захисники і воротар 1-ї команди: Демократичний.

Нападники 1-ї команди: Що таке “ліберальний” стиль керівництва?

Захисники і воротар 2-ї команди: Це стиль керівництва, що ґрунтується на мінімальному втручанні в діяльність підлеглих. Керівник забезпечує їх інформацією та виступає в ролі посередника в контактах між ними.

Нападники 2-ї команди: Як називають людину, яка здатна впливати на інших членів групи?

Захисники і воротар 1-ї команди: Лідер.

Нападники 1-ї команди: Як називають управління технологічними процесами?

Захисники і воротар 2-ї команди: Виробничий менеджмент.

Нападники 2-ї команди: Як називають управління формуванням та використанням фінансових коштів підприємства?

Захисники і воротар 1-ї команди: Фінансовий менеджмент.

Нападники 1-ї команди: Що таке “кадровий менеджмент”?

Захисники і воротар 2-ї команди: Кадровий менеджмент – це управління підбором і розстановкою кадрів на підприємстві та їх соціальним обслуговуванням.

Нападники 2-ї команди: Що таке “інноваційний менеджмент”?

Захисники і воротар 1-ї команди: Це управління створенням та впровадженням різноманітних новацій у діяльності фірми.

Нападники 1-ї команди: Що таке “маркетинг”?

Захисники і воротар 2-ї команди: Це управління ринковою поведінкою підприємства чи фірми.

Наступна рольова гра (розробка О.Я. Гойхман, Т.М. Надєїної) однією зі своїх цілей теж має вивчення мови спеціальності, тобто оволодіння певним арсеналом термінів. Звичайно, ця гра має й інші цілі, зокрема формування мовленнєвої компетентності, зокрема певних умінь і навичок при здійсненні таких видів мовленнєвої діяльності, як говоріння й письмо.

Ділова гра “Переговори”

Мета гри: активізація володіння мовою спеціальності (уміння й навички використання професійної лексики, граматична та синтаксична правильність письмового мовлення), монологічного й діалогічного мовлення.

Хід та правила гри: ведучий (викладач) моделює проблемну ситуацію:

У 2012 р. був укладений договір між великою компанією, яка завозить ліцензійні грамплатівки та компакт-диски; встановлює оптові ціни на цей товар, і магазином, що купує цю продукцію для запропонування своїм клієнтам. Договір був укладений на один рік. За умовами договору магазин був зобов'язаний закуповувати товар за певною ціною.

Однак ринок роздрібної торгівлі магнітофонними записами, грамплатівками та компакт-дисками відрізняється високим рівнем конкуренції: протягом

2012 р. поряд з магазином було відкрито ще 2 магазини, які торгують музичними записами, грамплатівками та компакт-дисками. У результаті цього значно зменшився обсяг продажів. У цій ситуації магазин не може закуповувати товар за ціною, що була зазначена в договорі. Магазин займає наступальну позицію – вимагає змін умов договору у свій бік за рахунок інтересів іншої сторони.

Інша сторона зацікавлена в співпраці з магазином на старих умовах. Але якщо покупці доведуть необхідність внесення змін у договір, то продавці зможуть піти на деякі поступки.

Усі учасники гри розділяються на дві команди. Перша команда захищає інтереси великої оптової компанії, друга – інтереси магазину. У кожній команді на основі уявлень щодо ділових і особистісних якостей членів вибирають директора, комерційного директора, секретаря. Вони і є основними учасниками гри. Директори та комерційні директори беруть участь у діалозі, робота секретаря полягає в підготовці всіх потрібних документів (договору, листа-пропозиції або відповіді на нього). Інші члени команди оцінюють їх роботу (одна частина арбітрів оцінює роботу протилежної команди й навпаки).

Оцінювання дій учасників гри:

По-перше, оскільки основною метою лінгвістичних ділових ігор є активне навчання спілкування, більшість аспектів оцінювання, що мають ярко виражений характер професійної діяльності, не оцінюють.

По-друге, присудження та зняття балів за наведення учасниками гри зразків мовлення, мовних моделей, професійної, етикетної та іншої лексики має чітко виражений лінгвістичний характер.

По-третє, використовують не ранжирувану систему балів (2, 3, 4, 5 балів), а фіксовану. Тобто за той чи інший епізод мовленнєвої поведінки присуджують фіксовану кількість балів.

Заохочувальні бали: за кожне використання

етикетної форми + 1 бал; професійного терміна + 1 бал; синоніма + 2 бали; мовленнєвої тактики + 3 бали; порівняльного звороту + 3 бали; чіткої мотивації при спілкуванні + 3 бали.

Штрафні бали: недодержання мовленнєвого етикету – 1 бал; граматичні помилки – 1 бал; мовленнєві помилки – 1 бал; неправильне використання професійного терміна – 3 бали; непереконливе висловлювання – 3 бали; некоректне запитання чи репліка – 3 бали.

Усі документи, складені секретарями – представниками сторін учасниць переговорів, підшиваються в теку і передаються викладачу чи арбітражній групі студентів для оцінювання.

Заохочувальні бали для оцінювання письмових документів: наявні всі обов'язкові елементи потрібного документа + 3 бали; оформлення документів залежно від правил + 3 бали; відсутність мовленнєвих помилок + 1 бал; відсутність граматичних та синтаксичних помилок + 1 бал; додержання мовленнєвого етикету + 1 бал; чітке формулювання мотивації + 1 бал; логічність при формулюванні думки + 1 бал.

Штрафні бали: відсутні обов'язкові елементи потрібного документа – 3 бали; оформлення документа здійснено без урахування стандартів – 3 бали; мовленнєві помилки – 1 бал; граматичні та синтаксичні помилки – 1 бал; недодер-

жання мовленнєвого етикету – 1 бал; нечітка мотивація – 1 бал; відсутність логіки у формулюванні думки – 1 бал.

Висновки. У статті доведено можливість і доцільність вивчення професійної термінології адміністративного менеджменту шляхом використання ділових і рольових ігор на заняттях з української мови у ВНЗ, бо саме вони сприяють активізації навчальної діяльності студентів, полегшують засвоєння навчального матеріалу, зокрема термінології; сприяють розвитку комунікативних умінь і навичок учнів, їхньої пізнавальної діяльності, формуванню умінь творчо вирішувати проблеми, установленню емоційних контактів між учасниками навчально-виховного процесу.

Список використаної літератури

1. Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”) // Освіта. – 1993. – № 44–46.
2. Гойхман О.Я. Основы речевой коммуникации: учебник для студентов вузов, специализирующихся в области сервиса / О.Я. Гойхман, Т.М. Надеина; под ред. О.Я. Гойхмана. – М.: ИФРА-М, 1997. – 271 с. – (Сер.: Высшее образование).
3. Закон України “Про вищу освіту” // Офіційний вісник України. – 2002. – № 8. – С. 1–43.
4. Капська А.Й. Гра як активний метод навчання студентів майстерності слова / А.Й. Капська // Рідна школа. – 1991. – № 10. – С. 71–73.
5. Куліш І.М. Дидактична гра як засіб активізації навчальної діяльності студентів університету: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.09 / І.М. Куліш; Черкаський державний університет ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2001. – 191 с.
6. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / за ред. М.І. Пентиліук; М.І. Пентиліук, С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, З.П. Бакум, М.М. Барахтян, І.В. Гайдаєнко, А.Г. Галетова, Т.В. Коршун, А.В. Нікітіна, Т.Г. Окуневич, О.М. Решетилова. – К.: Ленвіт, 2009. – 400 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2013.

Тюрина В.О., Марыкивская Г.А. Ролевые и деловые игры как средство подготовки будущих специалистов по административного менеджмента к профессиональной деятельности

В статье рассматривается использование ролевых и деловых игр на занятиях по украинскому языку в высшем учебном заведении. Цель этих игр – ознакомление студентов с языком специальности. Использование таких игр учит студентов конструктивно взаимодействовать, способствует оздоровлению психологического климата на занятиях, создает доброжелательную атмосферу, повышает мотивацию учеников к обучению.

Ключевые слова: ролевая игра, деловая игра, высшее учебное заведение.

Tyuryna V.O., Marykivs'ka H.A. Role-playing and simulation games as a means of training future specialists in administrative management for professional work

In article use of role and business games on employment on the Ukrainian language in a higher educational institution is considered. The purpose of these games – acquaintance of students with speciality language. Use of such games learns students structurally to cooperate, promotes improvement of a psychological climate on employment, creates benevolent atmosphere, raises motivation of pupils to training.

Key words: role game, business game, higher educational institution.